

לרפואת רחמים בן אסתר, לרפואת רחל ציון בת אודיה, לעילוי נשמת לאה מרים בת נחמיה ע"ה

פרשת נצבים - ז' דנחמתא

כְּלִפִּיד יִבְעַר. (ב) ואחר שיצא כנוגה צדקתה של ציון, וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָה, וְכָל הַמְּלָכִים יֵרְאוּ אֶת כְּבוֹדָהּ, אחרי שישועת ישראל תבער ותאיר כלפיד. וְקָרָא לָהּ שֵׁם חֲדָשׁ, כפי שיבואר להלן, אֲשֶׁר פִּי ה' יִקְבְּנוּ - יפרש את השם, ויגלה את טעם קריאתו. (ג) וְהָיִיתָ עֶטְרַת תְּפָאֲרֹת בְּיַד ה', כי גם הנהגת הטבע בעולם, ששם הווי"ה מורה עליה, תהיה רק למענכם, אמנם כיון שהנהגה זו שייכת לכל העולם מכנה זאת 'עטרת', שזהו מלבוש שלובשים גם בני אדם רגילים, וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיךָ - אך בנוסף לכך תהיה הנהגה מיוחדת פרטית לישראל בדרך נס, מצד שהוא אלוקיך, ולכן מכנה זאת בלשון 'כף', שהיא משולה לכף היד, שהיא פרטית ומסויימת יותר מלשון 'יד', שהיא הנהגה הכללית, והנהגה זו תהיה כבגד מלכות המיוחד רק למלכים, וכך הנהגה זו תהיה רק לישראל. (ד) ובאותו זמן לא יֵאמָר לָהּ [-לירושלים] עוֹד עֲזוּבָה, כפי שמכנים את ירושלים כעת, מחמת שהיא נעדרת השראת השכינה שהיתה מיוחדת לה, וְלֹאֲרָצָה בכללותה לא יֵאמָר עוֹד שְׁמָמָה, כפי שהיא מכונה כעת מחמת שישראל אינם יושבים על אדמתם, פִּי לָהּ יִקְרָא חֶפְצִי בָהּ, וְלֹאֲרָצָה יִקְרָא בְּעוֹלָה, ומבאר את הטעם לשמות אלו, פִּי חֶפְצִי ה' בָּהּ, בירושלים, ויחזור להשרות שכינתו שם, וְלֹאֲרָצָה תִּבְעַל על ידי שיחזרו יושביה אליה. (ה) ולא תהיה שיבת ישראל לארצם משולה לאדם שמחזיר את גרושתו, אלא פִּי יִבְעַל בְּחוּר בְּתוּלָה יִבְעָלוּהָ בְּיָדָהּ, כי מרוב טובה ויופיה של הארץ יהיה דומה הדבר כאילו לא נחרבה מעולם, וישראל מרוב שלוותם יהיו כמי שלא גלו ממנה מעולם, וגם השראת השכינה שבירושלים לא תהיה כאדם שמחזיר את גרושתו, שמחמת הכעס של הגירושין שקדמו לכך אין שמחתם שלימה, ואינם מראים שמחתם בגלוי, אלא וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פֶּלֶה יִשֵּׁשׁ עַלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ, כי לשון ששון מורה על השמחה הניכרת בפעולות החיצוניות, ותהיה השמחה שלימה כשמחת חתן וכלה בנישואיהם הראשונים, וכך יכרות ה' מחדש את הברית עם ישראל, ולא תזכרנה הצרות הקודמות. (ו) אחר שאמר ה' שלא ישקוט מלהושיע את ישראל, מוסיף ואומר, עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּקָדוֹתַי שְׁמָרִים, שהם מזומנים ומוכנים למועד הגאולה, וגם בינתיים עד שיגיע אותו זמן, כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תִּמְיָד לא יִחְשׂוּ, והם הנביאים והצדיקים שבכל דור ודור, וכך נאמר להם, אתם, הַמְּזַכְרִים אֶת שֵׁם ה', אֵל דָּמִי לָכֵם - אל תשתקו כלל מלהזכירו.

ספר ישעיהו, פרק סא (י) שׁוֹשׁ אָשִׁישׁ בָּהּ - אשמח שמחה חיצונית וגלויה בה', מצד שהוא בורא הכל [שעל כך מורה שם הווי"ה], תִּגַּל נְפִשִׁי בְּאֱלֹהֵי - ועוד אשמח שמחה פנימית וחדשה בכך שיתגלה לי שהוא 'אלוקי', המשגיח עלי בהשגחה פרטית ומיוחדת, פִּי הַלְּבִישָׁנִי בְּגָדֵי יִשָּׁע - הישועה שלי תהיה כבגד התפור לפי מידתו של האדם, וכך ישועה זו תהיה עשויה במיוחד לצורך ישראל, מְעִיל צְדָקָה יְעֹטֵנִי - ובנוסף לכך יעטוף אותי ה' במעיל שאינו עשוי בדיוק לפי מידת האדם, אלא מכסה את כל הבגדים מלמעלה, וכך בזמן הגאולה יראו כל העמים את צדקתי, ועל ידי זה יכירו כולם במלכות ה', ונמצא שהמעיל הזה אינו עשוי במיוחד עבורי, כמו בגדי הישע, אלא תכליתו שכל העולם יכיר במציאות ומלכות ה', וגם אינו פנימי ונסתר אלא גלוי לכל, כמו המעיל שהוא בגד עליון גלוי, ובגד הישועה שנקבל מה' יהיה פְּחָתָן יִכְהֵן פֶּאָר - כחתן שיתן לכלה במתנה בגדי פאר משלו, וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ - מעיל הצדקה, שהוא נעשה מצד מעשי וצדקתי, יהיה כבגדי הכלה עצמה, שהיא מוסיפה על בגדי הפאר שקיבלה מהחתן. (יא) וממשיך להמשיל את שני מיני הישועות שיהיו באותו הזמן, פִּי כְּאָרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָה - כשם שהארץ שאינה זרועה מוציאה מעצמה צמחים, וְכִנְנֶה זְרוּעֶיהָ תִצְמַיֵחַ - ואילו הגינה מצמיחה את מה שזרעו בה בני אדם, כך יהיו אז שני מיני ישועות, וכמו הארץ שמצמיחה מעצמה פִּי ה' אֱלֹהִים יִצְמִיחַ צְדָקָה, והם ה'בגדי ישע' שנקבל בחסד ה', שלא כפי מעשינו, וכנגד הגנה המצמיחה מה שזרעו בה, וְתִהְלֶה נִגְדַת כָּל הַגּוֹיִם - נקבל את מעיל הצדקה עבור מעשינו, ובה נתהלל נגד כל הגויים, שיכירו בכך.

פרק סב (א) עתה חוזר הנביא ומבאר את שני העניינים שהוזכרו בפסוקים הקודמים, שהם ישועת ישראל על ידי ה', וגילוי צדקתם של ישראל ואמיתת תורתם ואמונתם, ואומר על כך, לְמַעַן צִיּוֹן, שזהו מקום המלכות והסנהדרין, המרמז על צדקתם ותורתם של ישראל, לא אֶחְשָׂה, אלא אתווכח עם כל העמים להוכיח אמיתת דרכם, וְלְמַעַן יְרוּשָׁלַם, שזהו מקום המון העם, המרמז על הישועה וקיבוץ ישראל לארצם, לא אֶשְׁקוּט, אלא אזדרז להושיעם, ומסיים ואומר כנגד שני הדברים, כי למען ציון ימשיך להתווכח עם האומות, עַד יֵצֵא כְּנֹגַהּ צְדָקָה, שיראו הכל שתורתם ואמונתם אמת, ולמען ירושלים לא יתמהמה מלהושיעה, עד אשר וישועתה

(ז) וכנגד זה, **וְאֵל תִּתְּנוּ דָמַי לוֹ** - אל תניחו לה' שימנע מלהושיע את ישראל, **עַד יָכוֹנוּ** ויגמור את בנין ירושלים, **וְעַד שִׁשִּׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהַלֵּה בְּאֶרֶץ** - בכל העולם. (ח) ובנוסף להבטחות אלו, **נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ**, שזהו רמז להנהגה הניסית שנעשית בזכות הצדיקים, וגם אם לא תהיה זכות כזו לישראל, היתה השבועה גם **וּבְזָרְעֵ עֲזָו**, שזהו רמז להנהגה הניסית שנעשית מצד ה' בעצמו, כשאין לישראל זכות, **אִם אֶתֶן אֶת דְּגַנְךָ עוֹד מֵאֲכָל לֵאבִיבֶיךָ**, שהם הגויים היושבים בסמיכות לארץ ישראל ואוכלים את תבואתה, **וְאִם יִשְׁתּוּ בְּנֵי נֹכַר תִּירוּשָׁךָ אֲשֶׁר יִגְעֵת בּוֹ** [ולגבי היין אמר לשון 'בני נכר', כיון שאת היין ניתן להוביל למרחקים גדולים, לארצות נכר. אבל את התבואה היו אוכלים רק האויבים הסמוכים לארץ ישראל]. (ט) **כִּי מֵאֲסַפְּיוֹ** של הדגן הם אשר **יֹאכְלֵהוּ וְהִלְלוּ אֶת ה'** בברכת המזון, **וּמִקְבָצָיו** של הענבים לעשותם יין, הם **יִשְׁתְּהוּ בְּחֻצְרוֹת קִדְשֵׁי**, כדין ענבים בשנה הרביעית לגידולם, שצריך להעלותם לירושלים ולאוכלם בקדושה. (י) רואה עתה הנביא בחזונו את הגאולה כנעשית בפועל ממש, וקורא ואומר, **עֲבְרוּ עֲבְרוּ בַשְּׁעָרִים**, פנו דרך העם מהאילנות והדברים המפריעים לעבור בה, **סִלּוּ סִלּוּ** - הגביהו את המסלה על ידי עפר ואבנים המגביהים אותה, **סִקְלוּ** אותה מאבן, ולא תעשו זאת בסתר, אלא **הָרִימוּ נֶס** [דגל] **עַל הָעַמִּים**, שהם אשר יביאו את ישראל מכל ארצות פזוריהם. (יא) **הִנֵּה ה'** השמיע את הדבר הזה של קיבוץ הגלויות אל קצה הארץ, וכיון שקיבוץ זה יהיה לפני בניית ציון וירושלים, אומר לגולים החוזרים לארצם, **אֲמְרוּ לְבַת צִיּוֹן** ותבשרו לה, **כִּי הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא**, כי גם היא תיבנה לאחר שיתאספו אליה כל הגלויות, ויעשה זאת ה' מחמת שני דברים, **הִנֵּה שְׁכַרוּ אֶתֶּוּ** - מצד השכר המגיע לישראל, **וּפְעַלְתוּ לִפְנֵינוּ** - מצד הפעולה והמעשה בעצמם, שחפץ בהם ה' והבטיח לעשותם. (יב) ואז יהיו ישראל בתכלית חשיבותם בעיני כל העולם, **וְקָרְאוּ לָהֶם עַם הַקִּדְשׁ**, על שם קדושת מעשיהם וצדקתם, וכן ייקראו **גְּאוּלֵי ה'**, מחמת רוב הניסים שיעשה ה' בשעת גאולתם, **וְלָךְ**, ירושלים, **יִקְרָא דְרוּשָׁה** מעם ה', הדורש אותה תמיד, ויידעו הכל כי את עיר לא נעזבה, כי מעולם לא עזב ה' את ירושלים, ולא סרה השגחתו עליה גם בחורבנה, אלא היה עונשה לזמן קצוב ומסוים, לכפר על חטאי ישראל. **פֶּרֶק סָג (א) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם**, שזו מלכות רומי השולטת על ישראל, **חֲמוּץ בְּגָדִים** - בבגדים לבנים ונקיים, ובא **מִבְּצָרָה**, שזהו יסוד מקום אמונתם הכוזבת של הגויים, **זֶה הַדּוֹר בְּלִבוֹשׁוֹ** - בלבוש מלכותו המיוחד לו, **צֵעָה** [סוער ומתרגש] **בְּרֵב לָחוֹ**, ומשיב על כך ה', **אֲנִי מְדַבֵּר בְּצִדְקָה** - אל אנשי בצרה, שתעו באמונתם, באתי לדבר על עניני צדקות, שהם המצוות שבין אדם למקום, והאמונה האמיתית בה', ואל מלכות אדום, הכובשת את ישראל בגלותם, **רַב לְהוֹשִׁיעַ** - באתי כדי להושיע מידם את ישראל, וה'בגדים' האמורים באדום הם רמז למידותיו של ה', שהוא רחום וחנון, ובמידות אלו בא להושיע את ישראל מיד אדום, להוכיח אותם שניהגו גם הם בחמלה ורחמים. וה'לבושי' האמור בבצרה

הוא לבוש מלכותו של ה', ועל ידו יוכיח להם אמונת ה' ואחדותו. (ב) אך הרואה ממשיך ושואל, **מִדּוּעַ אָדָם לְלִבוּשָׁךָ**, וּבְגָדֶיךָ הַלְבִּינִים והנקיים ניראים **כְּדֹרֶךְ בְּגָת**, שמתאדמים בגדיו מהיין. (ג) ומשיב על כך ה', **פְּוֹהָה** - את הענבים שבגת [המכונה 'פורח'] **דְּרַכְתִּי לְבָדִי**, וכשם שתכלית דריכת הענבים בגת היא להוציא מהם יין, כך היתה תכלית הענישה של הגויים להחזירם בתשובה, **וּמַעֲמִים אֵין אִישׁ אֶתִּי** - אך ראיתי שמכל העמים אין מי שרוצה לחזור ולהאמין בה', **וְאֶדְרֹכֶם בְּאֶפֶי** - בכעסי החיצוני, **וְאֶרְמָסֶם בְּחֲמָתִי** הפנימית, עד שהשחתתי את כולם, **וַיֵּז נֶצְחָם** [דמם] **עַל בְּגָדִי**, וְכָל מִלְּבוּשֵׁי אֶגְאָלְתִּי - לכלכתי. (ד) והטעם שמיהרתי להשחיתם ולא המתנתי להם, **כִּי הִגִּיעַ זְמַנּוֹ** של **יוֹם נֶקֶם שְׁבָלָבִי**, המיוחד להענשת הגויים, **וְשָׁנַת גְּאוּלֵי בָּאָה** - והגיעה השנה הראויה לגאול את ישראל. (ה) **וְאֲבִיט, וְאֵין עֲזָר**, כי אין הדור זכאי לגאולה זו, **וְאֶשְׁתַּוְּמֶם וְאֵין סוֹמֵךְ**, כי אין צדיק שיתפלל עליהם, **וְתוֹשַׁע לִי זָרְעִי**, ללא זכותם של ישראל, **וְחֲמָתִי** על הגויים **היא סְמִכְתִּנִּי**. (ו) **וְאֲבוֹס** [רמסתי את ה] **עַמִּים בְּאֶפֶי** - בכעסי, **וְאֶשְׁפָּרֶם** - בלבלתי אותם כשיכורים **בְּחֲמָתִי, וְאוֹרִיד לְאֶרֶץ נֶצְחָם** - שפכתי לארץ את דמם. (ז) עתה מתחיל ענין חדש, בו מספר איך בשעת צרתם של ישראל יזכרו את הניסים והנפלאות שעשה להם ה' בזמנים הקדומים, ומבקשים לדעת מדוע עתה אין נעשים להם ניסים, ותשובת ה' להם. **חֲסִדִי ה'** **אֶזְכִּיר**, שעשה לנו בימי קדם, ועל ידי חסדים אלו אזכיר את **תְּהִלַּת ה'** **כִּעַל כָּל אֲשֶׁר גִּמְלָנוּ ה'**, כלומר, אהלל את ה' לפי מה שעשה לנו [כי אין אדם יכול להשיג את אמיתת ה' ולהללו על כך, אלא השגתו היא רק לפי הדברים שעושה לו, ובהם הוא מכיר את ה' ועליהם הוא מהלל], ולא היו אלו חסדים מועטים, אלא **וְרַב טוֹב לְבִית יִשְׂרָאֵל**, ולא היו טובות אלו בזכות מעשיהם הטובים, אלא **אֲשֶׁר גִּמְלַם כְּרַחֲמָיו** על ישראל, **וְכָרַב חֲסִדָיו**, שדרכו להתחסד ולהיטיב טובות מרובות. (ח) ומבאר תחילה מדוע ריחם עליהם ה', **וַיֹּאמֶר**, הרי **אֵךְ עַמִּי הִמָּה**, וראוי שארחם עליהם. ומבאר עתה מדוע התחסד איתם, כי הם **בְּנִים**, שזו מדרגה גבוהה יותר מ'עם', והם **לֹא יִשְׁקָרוּ**, אלא יעבדו את ה' כראוי ויודו לו על טובותיו, ומצד זה ראוי לעשות עמהם חסדים גדולים, באותות ובמופתים, **וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ** בתמידות. (ט) ומבאר עתה כיצד היתה ישועתם, כי **בְּכָל צָרָתָם**, כשהיו בצרה, בגלות, **לוֹ צָר** - נהג כאילו לו עצמו צר, וכדרך האב שצרת בנו נחשבת בעיניו כצרת עצמו, **וּמִלֵּאָךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעֶם** - ולכן שלח תמיד שליח של 'פניו', כלומר, שלח להם תמיד את השגחתו הפרטית, שהיתה דבוקה בהם תמיד, ועל ידי כך עשה להם ניסים נסתרים המלובשים בדרכי הטבע. אך בעת שהגיע זמן גאולתם, אזי **בָּאֵהְבָתוֹ וּבְחֲמָלְתוֹ הוּא** בעצמו **גָּאֵלֶם**, בניסים גלויים, והאהבה היא מחמת המעלות העצמיות שהיו בהם, והחמלה היא מצד חולשתם ודכאות רוחם, ומחמת שני דברים אלו גאלם ה', **וַיִּנְטָלֶם** - הגביהם מן הצרה, מחמת חמלתו, **וַיִּנְשָׂאֶם** למקום חשוב וגבוה, מחמת אהבתו, ודבר זה נמשך **כָּל יְמֵי עוֹלָם**, שתמיד היה להם ה' למושיע בשני אופנים אלו: